

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

NA TÉMA

ŽIDÉ A STÁT IZRAEL V TEOLOGII AMERICKÉHO EVAGELIKALISMU

Vypracovala: Ing. Hana Kovaříková, MBA

Vedoucí práce: doc. David Biernot, Ph.D.

A. Popis práce

Paní Kovaříková předložila diplomovou práci na téma *Židé a Stát Izrael v teologii amerického evangelikalismu*. Práce čítá 121 stran a je rozdělena do tří kapitol. První kapitola má charakter úvodu, ve kterém p. Kovaříková nastiňuje eschatologii dispenzacionálního premilenialismu tak, jak se tato eschatologie promítla do učení tří vybraných současných evangelikálních kazatelů: izraelského mesiánského Žida Amira Tsarfatiho, autora řady publikací s eschatologicko-apokalyptickou tematikou, dále pak Stanislava Štrunce, českého kazatele spojeného s Apoštolskou církví, a slovenského kazatele Sergeje Mihála, rovněž autora publikací věnujících se křesťanské eschatologii v duchu dispenzacionálního premilenialismu. Ve druhé kapitole p. Kovaříková popisuje interpretaci *Knihy zjevení* v díle *Revealing Revelation* prvního z výše uvedených kazatelů – Amira Tsarfatiho. Konečně, ve třetí kapitole p. Kovaříková systematictější způsobem přibližuje historii dispenzacionálního premilenialismu, jmenovitě jeho vazbu na anglosaské probuzenecké prostředí od šestnáctého po devatenácté století. P. Kovaříková zde rozpoznává rozhodující teologické prvky, které napomohly rozvinout takovou eschatologii, součástí jejíhož narativu se mohli stát také Židé. Těmito rozhodujícími momenty bylo odmítnutí tradiční substituční teologie, jež prohlásila křesťanskou církev jako jediného dědice starozákonních zaslíbení, a konečně také inovační prvky v eschatologii Johna Darbyho, který připsal Židům zásadní roli v dramatu posledních dní tohoto věku. V této kapitole p. Kovaříková také představuje konkrétní eschatologické představy ohledně Židů, které zaujímají dispenzacionální premilenialisté mezi evangelikály. Seznam literatury zahrnuje celkem 12 titulů, z toho devět titulů v knižní podobě, zbytek dostupný prostřednictvím platformy Youtube. Diplomová práce zahrnuje další formální požadavky, jako je anglické resumé nebo anotace.

B. Hodnocení práce

Jakkoliv jsem jako vedoucí práce kvitoval a podporoval nadšení p. Kovaříkové pro toto téma, s politováním musím říct, že výsledek jejího dvouletého úsilí mě zklamal. Zásadní nedostatky shledávám v následujících bodech:

1. Obsah diplomové práce se do značné míry rozchází s jejím titulem. To znamená, že se práce v první řadě měla zabývat místem Židů v americké evangelikální teologii. Toto se týká významné části spektra amerického evangelikalismu, které si osvojilo eschatologii premileniálního dispenzacionalismu Johna Darbyho v době, kdy se americká společnost snažila vypořádat s traumatem občanské války Severu proti Jihu. Právě v této době Darbyho „eskapistická teologie“, jak ji nazývá Ben Witherton v knize *The Problem with Evangelical Theology: Testing the Evangelical Foundations of Calvinism, Dispensationalism, and Wesleyanism* (2005), padla na úrodnou půdu fundamentalisticky orientovaného segmentu americké společnosti, který se současně cítil ohrožen historicko-kritickým přístupem k Bibli v liberálních křesťanských denominacích. Darbyho dispenzacionalismus se v následujícím století

šířil například prostřednictvím *The Scorfield Reference Bible*, komentovaného vydání Bible Cyruse I. Scorfielda, jež vyšlo v roce 1909, nebo také prostřednictvím biblických škol. Mezi tyto dispenzacionalismu nakloněné školy patří Dallas Theological Seminary, založená v roce 1924 Lewisem Sperry Chaferem. Z této instituce vyšli kazatelé a autoři populární evangelikální literatury jako Hal Lindsay, Jerry Falwell, Pat Robertson nebo Timothy LaHaye. V této souvislosti je nutné zmínit popularizaci tzv. „rapture theology“ v USA, která klade důraz na duchovní připravenost na Druhý Kristův příchod a vytržení církve. Výrazným popularizátorem tohoto motivu byl teleevangelista John Hagee (tituly spojené s židovskou a izraelskou tematikou: *The Battle for Jerusalem*, 2001; *Jerusalem Countdown*, 2007). Výrazné místo v popularizaci představy „vytržení“ v americké populární kultuře má i románová řada *Left Behind* baptistického kazatele Thomothy LaHaye, která vycházela v letech 1995 až 2007. Tato románové řadě se dostalo i filmového zpracování. Izraeli se specificky věnují američtí mesiánští Židé Arnold B. Fruchtenbaum, autor knihy *Israelology: The Missing Link in Systematic Theology* (1989) nebo Joel C. Rosenberg, autor knihy *The Ezechiel Option*, a další evangelikální teologové: Hal Lindsey (*The Late Great Planet Earth*, 1970), Randal Price (*The Coming Last Days Temple*, 1999) a řada dalších. Práce měla zahrnout kontextuální momenty, jmenovitě to, jak eschatologie premileniálního dispenzacionalismu zapadá do americké mentality, náboženského citění nebo politiky (např. Francis Boyer: *When Time Shall Be No More: Prophecy Belief in Modern American Culture*, 1992). Paní Kovaříkové jsem poskytl tituly, které ji měly napomoci se v této problematice zorientovat (např. *Stephen Spector: Evangelicals and Israel – The Story of American Christian Zionism*, 2009, Stephen Sizer: *Christian Zionism and the Road to Armageddon* (2004) nebo Yaakov Ariel: *An Unusual Relationship – Evangelical Christians and Jews* (2013)). Paní Kovaříková z výše uvedených titulů využila ve své práci jen minimum informací, a to více méně jen ve třetí kapitole. Větší část svého úsilí věnovala studiu literatury autorů, kteří nejsou s prostředím amerického evangelikalismu bezprostředně spojení, ačkoliv jejich učení z něho vychází.

2. Další problém, se kterým se práce p. Kovaříkové potýká, je hermeneutického rázu. Paní Kovaříková váhala užít prostředky historické kritiky, která interpretuje texty, ať již biblické nebo pozdější doby, v jejím historickém kontextu (např. *1. Tesalonickým 4, 13-16* = představa vytržení, nebo kniha *Zjevení Jana*). Historický význam těchto textů je nutno odlišit od jejich pozdější recepce, což rovněž platí pro eschatologické představy dispenzacionalismu Johna Darbyho i současných evangelikálů. Paní Kovaříkové jsem doporučil zohlednit poznatky historicko-kritických biblických komentářů ve své diplomové práci, což ale p. Kovaříková neučinila. Místo toho svou práci uvedla jakousi apologií, v níž neopodstatněně odlišuje hermeneutické a metodologické přístupy teologie od filozofie, přičemž teologii přisuzuje subjektivní rozměr. Zde bych chtěl poukázat na to, že evangelikální teologové mohou pracovat umírněným historicko-kritickým způsobem, aniž by tímto kompromitovali své přesvědčení (viz výše Ben Witherton (2005). *The Problem with Evangelical Theology: Testing the Evangelical Foundations of Calvinism, Dispensationalism, and Wesleyanism*)
3. V návaznosti na výše řečené, diplomová práce p. Kovaříkové odpovídá po žánrové stránce spíše svědectví než akademickému pojednání. Uvedená tvrzení nejsou často podložena zdroji. Toto platí i u některých citacích. Poznámkový aparát je navíc velmi chudý. Tvrzení, která p. Kovaříková považovala za důležitá, jsou uvedena velkými písmeny, či jinak zdůrazněna, což v diplomové práci působí přinejmenším překvapivě. Poznámkový aparát měl být uveden pod čarou, a nikoliv za hlavním textem práce. Akademická úroveň diplomové práce je tak velmi nízká jak po obsahové, tak formální stránce.

Závěrem: Paní Kovaříkovou jsem na všechny výše uvedené problémy upozornil během všech konzultací. Během poslední konzultace jsem ji doporučil poslední verzi diplomové práce přepracovat

a předložit v zimním termínu obhajob v roce 2024. Není možné obhajovat nedostatky způsobem, jak toto p. Kovaříková činí v „poznámkách k připomínkám“ - tj, že připomínky vedoucího práce zohlední až v disertační práci. S jistou nadsázkou bych si toto dovolil přirovnat k tvrzení studenta medicíny, který by řekl, že se bude základními chirurgickými úkony zabývat až během specializace v neurochirurgii.

S velkou lítostí proto diplomovou práci p. Kovaříkové hodnotím známkou **dostatečně (4) a nedoporučuji ji k obhajobě.**

V Kapském městě, 2. září 2023

doc. David Biernot, Ph.D.